ADNOTĂRI ESTETICO-GRAMATICALE

Cuvântul boale. – Lumina răcoroasă a lui „Mumulean glas de durere"

BOALELE nu sunt numai una din formele pluralului substantivului femenin **boală**, ci sunt şi pluralul neutrului **boal,** adică a lui **voal** (franţuzescul **voile,** latinescul **velum).**

Şi întâlnim forma **boale,** cu înţelesul de **voaluri** (voale), în „Pricini de amor" ale lui Barbu Paris Mumuleanu, autorul broşurilor: **„Rost de poezii, adică stihuri,** acum întâi alcătuite în limba românească, 1822", **„Plângerea şi tânguirea Valahiei asupra nemulţumirii străinilor ce au dărăpănat-o"** (Buda, 1825) şi **„(la) Caracteruri"** (Bucureşti, 1825).

In „Pricini de amor", B. P. Mumuleanu îşi exprimă următorul deziderat:

De-ar fi prin putinţă
Să-mi schimb a mea fiinţă,
M'aş face-o lipscănie
Să vânz galanterie
Şi mărfuri delicate
La orice dame, toate.
Vrând să târguiască
La mine să privească
Şi eu la ele toate.
La cele delicate.
Şi orişice le-ar place
Indată m'aş preface:
Şi cercei şi inele
Ca să mă poarte ele,
Şi horbote pe poale
Şi în capete boale
Să mă ia să mă poarte
Cu bună râvnă toate;
Şi mai vârtos portreturi
Că m'ar purta la piepturi.

Labialele **b** şi **v** se înlocuesc nu arareori una pe alta. O vedem aceasta în numirile celor trei luni ale toamnei şi în a celei dintâi dintre lunile iernii cari se scriu când cu **b,** când cu **v.** Mai ales în epoca **slovelor** (nu a literelor), **buche** şi **vede** îşi făceau servicii reciproce. Vremea lui Mumuleanu era vremea **alfavitei** care se străduia să devie **alfabet.**

S'ar putea ca susamintitele **boale** să fie şi o malițiozitate a autorului „stilurilor bahiceşti", care avea din când în când **fantazia lui zburdată,** şi care ştia nu numai să **ohteze** şi să fie „compătimaş", dar şi să audă „vinul bâjbâind".

Poate vroia să arate că muereştile **voale** sunt adevărate **boale;** şi puterea morbifică a acelora, poetul a exprimat-o printr'un echivoc. Cine vrea să înlăture echivocul şi crede că forma **boale,** ca un plural al substantivului **boal,** merită a fi păstrată, trebue s'o dezdiftongheze puind o tremă pe **o** ori un accent grav pe **a,** sau şi unul şi altul din semnele acestea izolante.

*

„LUMINA RACOROASA". Astfel caracterizează Mumuleanu limpezimea selenară. Şi el se îndreaptă spre Lună — această „dulce, lină însufleţire" — cu una din următoarele **pohtiri** sau dorinţe:

Fii într'una, totdeauna
Nu tot creşte şi scădea
Fii în veac tot cu 'ntregime
Noaptea toat' a te vedea.

In această strofă, Barbu Paris Mumuleanu apare dacă nu ca un potrivnic al fazelor Lunii, în orice caz nu ca un invoitor al acestora. Poetul doreşte să vadă numai Luna plină; acestui satelit să-i dea toată luarea-aminte pe care, din când în când, o răpesc stihurilor sale celelalte stihii.

Şi el caută să stârnească gelozia Selenei în imensa rivalitate de luminozităţi care se chiamă cerul înstelat:

Stăpâneşte *tu* seninul,
Depărtează orice nor
Planetelor celorlalte
Fii-le 'mpotrivitor,
Pre Venèrea cea frumoasă
Ce cu Joi toţi o slăvim,
Pre Saturn, Mercur şi toate
Mai puţin să le privim.

Dacă dorinţa lui Barbu Paris Mumuleanu ar fi fost îndeplinită, acuma 105 ani noi am fi avut o perturbare dacă nu în toate constelaţiunile, în tot cazul într'o parte a sistemului solar atingătoare de plantetuţa noastră. Multe din cele susţinute de Copernic în „De revolutionibus orbium coelestium" ar fi trebuit amendate (cu însemnarea: „bune şi adevărate până'n anul dela Hristos 1817"); iar la cele pe cari Ştiinţa le-a infirmat în operele lui Hesiod, am fi fost nevoiţi să adăogăm (cu menţiunea: „se abrogă") până şi împărţirea anului în luni, făcută tocmai pe temeiul fazelor Lunii.

La marii interpreţi ai clarului-de-lună, am fi găsit poate şi mai departe imaginile: **un punct pe i** (à propos de luna lui Alfred de Musset cea de deasupra clopotniţei), **glob de aur** la Bolintineanu, **vatră de jăratic** la Eminescu, **frunte de poet** la Coşbuc, **medalion scump de femee** (cu privire la luna care atârnă albă peste tranşeele lui Demostene Botez).

Dar fără secerea subţire în creştere şi în descreştere n'am fi avut comparaţia didactică următoare:

Ca o virgulă de aur,
Printre puncte de briliant.

Şi mai ales am fi fost lipsiţi de sublimul strigăt pe care-l scoate Ruth în **Booz endormi** al lui Victor Hugo:

Quel Dieu, quel moissonneur de l'éternel été,
Avait, en s'en allant, négligemment jeté
Cette faucille d'or dans le champ des étoiles?

Şi fără de acest strigăt, literatura mondială ar fi fost în pagubă; după cum (în lipsa semicercurilor şi semidiscurilor pe cari le înfăţişează Luna în unele faze) tezaurul expresiilor idiomatice ar fi fost păgubit de următoarea construcţie: **avoir un quart de lune dans sa tête,** care în româneşte s'ar tâlmăci prin: **a fi într'o ureche.**

BARBU LAZĂREANU

P. S.

Cât pe ce să avem o nouă traducere din Dante. Pe lângă aceea încercată de Heliade-Rădulescu, pe lângă acele izbutite de N. Gane şi George Coşbuc, pe lângă tălmăcirea în proză a Mariei P. Chiţu, noua traducere ar fi fost binevenită şi ne-am fi resemnat s'o cetim chiar şi în nenorocita publicaţie care se chiamă „Victoria revista tuturor românilor".

Dar traducerea de acum a Infernului e făcută de d. I. Al. George care rimează: **luncă** cu **încă, cuminte** cu **simte, merge** cu **alege, cată** cu **faptă, bine** cu **asprime,** şi care **rimează apoi** cu **apoi!** Apoi, ne lăsăm şi noi păgubaşi!

Minciuna

de **LEONID ANDRÈEV** (Traducere din ruseşte)

I

— Minţi! Ştiu, că minţi!

— De ce strigi? Vrei să ne audă cineva?

Şi acum minţia, deoarece eu nu strigam, ci vorbeam încetişor de tot, ţinând-o de mână, în vreme ce acest cuvânt veninos „minciuna" şuera ca un şarpe mic.

— Te iubesc, — continuă ea: — şi tu trebue să mă crezi. Oare nici asta nu te poate încredinţa?

Şi mă sărută. Insă când vrui s'o îmbrăţişez şi s'o strâng în braţe, dispăru. Se strecură prin coridorul pe jumătate luminat, iar eu porni din nou după ea, acolo unde se sfârşia petrecerea veselă. Pe unde să fi fost? Ea îmi zisese să vin acolo şi eu am venit şi am văzut cum toată noaptea se învârteau perechile în dans. Nimeni nu se apropia de mine şi nimeni nu-mi vorbia. Străin tuturor, şedeam într'un colţ, lângă muzicanţi. Drept spre mine era îndreptată deschizătura instrumentului mare, de aramă şi de acolo răcnea cineva, ca un închis, iar din două în două minute râdea dârz şi bădărănos: ho-ho-ho.

Din când în când se apropia de mine un nouraş alb şi parfumat. Era ea. Nu ştiu cum se pricepea ea să mă desmerde fără ca cineva să bage de seamă, dar pentru o clipă umărul ei se alipia de umărul meu, pentru o clipă vedeam, deşi cu ochii lăsaţi în jos, gâtul alb şi svelt în tăietura hainei albe. Şi când îmi ridicam ochii, vedeam profilul ei, atât de alb, atât de sever şi nobil cum e profilul unui înger îngândurat deasupra mormântului vreunui om uitat. Ii vedeam şi ochii. Erau mari, însetaţi de lumină, frumoşi şi liniştiţi. Pupila era neagră şi încinsă de iris albastru, şi oricât m'aş fi uitat în ea, ea rămânea tot aşa de neagră, de adâncă şi de nepătrunsă. Poate că eu mă uitam în ea aşa de scurt, mai scurt ca o bătaie de inimă, însă niciodată nu înţelegeam atât de adânc şi de înfricoşător ce însemnează nemărginirea! Simţeam cu spaimă şi durere că toată viaţa mea trecea în ochii ei, ca o rază subţire. De multe ori eu deveneam străin pentru mine însumi, pustiit şi amuţit — ca un mort. Atunci ea pleca de lângă mine, luând cu dânsa viaţa mea şi dansa din nou cu cineva de statură înaltă, un om îngâmfat şi frumos. Prinsei fiecare amănunt al lui în parte: forma ghetei lui, lărgimea umerilor ridicaţi, clătinarea ritmică a unei şuviţe de păr, — iar el, cu privirea nepăsătoare, fără să mă vadă, părea că mă striveşte de perete.

Când începură să stingă lumânările, eu mă apropiai de ea şi-i zisei:

— E timpul să mergem. Am să te duc până acasă.

Ea se miră.

— Nu se poate! Eu merg cu el. — şi arătă la omul înalt şi frumos, care nici nu se uita la noi. Ducându-mă într'o cameră mare şi goală, mă sărută.

— Minţi, — îi şoptii eu încetişor de tot.

— O să ne vedem astăzi. Trebue să vii la mine, — răspunse ea.

*

De cealaltă parte a coperişurilor înalte, când mă duceam acasă, se uita la mine dimineaţa verde şi geroasă. In toată strada eram numai noi amândoi: birjarul şi eu. El şedea pe capră, par'că făcut în două, cu faţa ascunsă, iar înapoia lui şedeam eu, tot aşa frânt în două, ascunzându-mi faţa până la ochi. Birjarul îşi avea gândurile lui, îmi aveau şi eu pe ale mele, iar acolo, de cealaltă parte a zidurilor groase dormeau mii de oameni şi aceşti oameni îşi aveau şi ei visurile şi gândurile lor. Eu mă gândeam la ea, mă gândeam că minte; mă gândeam la moarte şi mi se părea că aceste ziduri luminate de zorii dimineţii văzură moartea mea şi de aceea 's atât de reci şi drepţi. Nu ştiu la ce se gândea birjarul. Nu ştiu la ce visau cei ascunşi de ziduri. Insă nici ei nu ştiau la ce mă gândesc eu şi la ce visez eu!

Treceam prin uliţi drepte şi lungi, iar dimineaţa se înălţa din partea cealaltă a acoperişurilor şi totul din prejur era nemişcat şi alb. Un nor rece şi parfumat se apropia de mine, şi cineva ascuns în el răcnea în râs, drept la urechea mea: ho-ho-ho.

II

Minţise. N'a venit şi-am aşteptat'o degeaba. Din cerul plumburiu se cobora semiîntunerecul cenuşiu, neted şi încremenit. Şi nu băgai de seamă că amurgul se prefăcuse în seară şi seara deveni noapte, crezând că totul e noapte lungă. Umblam încoa şi încolo tot cu paşii aceia monotoni şi măsuraţi — paşii aşteptărilor fără de sfârşit. Nu mă apropiam de casa înaltă în care trăia iubita mea, nici de uşa de sticlă galbenă sub streaşina de fier, ci tot cu paşii aceia măsuraţi mergeam pe partea din faţă,—mergeam, încoace şi încolo. Mergând înainte nu-mi luam ochiul dela uşa de sticlă şi iar întorcându-mă deseori mă opream şi 'mi întorceam capul, în vreme ce zăpada mă izbea în faţă cu acele sale de ger. Şi erau atât de lungi aceste ace ascuţite şi reci, încât pătrundeau până la inimă şi-o înţepau cu chinul şi mânia aşteptării neputincioase. Din nordul luminos vântul rece sbura în voie către apusul întunecos, se juca şuerând pe acoperişurile îngheţate şi năpustindu-se de acolo, îmi tăia faţa cu fulgii de zăpadă mici şi ascuţiţi şi isbea mărunt în geamurile felinarelor goale, unde se sgribulea de frig văpaia galbenă, singuratecă şi tremurătoare. Şi mi se făcea milă de flacăra singuratecă, vie numai în timpul nopţii şi mă gândeam că viaţa ei se va stinge în strada aceasta, iar eu voi fi plecat, şi numai fulgii de zăpadă vor zbura în spaţiul pustiu, iar flacăra galbenă va tremura mereu şi mereu se va sgribuli în singurătate şi în frig.

O aşteptam, însă ea nu venea. Şi mi se părea că flacăra singuratică şi eu, semănam unul cu altul şi numai felinarul meu nu era deşert. Pe drumul ce-l măsuram cu paşi, se arătau din când în când oameni. Apăreau neauziţi înapoia mea, mari şi întunecoşi, treceau pe lângă mine, ca nişte vedenii cenuşii, dispăreau într'o clipă în urma colţului ascuţit al clădirii albe. Şi din nou răsăreau din colţ alţii, care se alăturau de mine şi se stingeau încet în spaţiul cenuşiu, plin de zăpadă, ce se mişcă fără zgomot. Inveliţi, fără forme desluşite, tăcuţi, ei semănau unii cu alţii, semănau şi cu mine şi mi se părea că zecimi de oameni trec înainte şi înapoi, la fel ca şi mine, aşteaptă, îngheţaţi şi tăcuţi ca şi mine şi se gândesc la ceva de-al lor, misterios şi trist.

O aşteptam însă ea nu venea. Nu ştiu de ce nu strigam şi nu plângeam de durere; nu ştiu de ce râdeam şi mă bucuram şi-mi strângeam degetele, ca şi cum ar fi fost ghiare şi ca şi cum ţineam în ele lucrul acela mic şi veninos, ce sâsâe ca un şarpe: minciuna! Ea se svârcolea în mâinile mele şi-mi muşca inima şi de veninul ei mi se învârtea capul. Totul era o minciună. Dispăruse graniţa între viitor şi prezent, între prezent şi trecut. Dispăruse graniţa între timpul acela, când încă nu trăiam şi acela când am început să trăiesc şi mi se părea că trăisem întotdeauna sau că nu trăisem niciodată. Şi întotdeauna, când încă nu trăiam şi când începusem să trăesc, deasupra mea stăpânea dânsa, şi-mi părea ciudat să mă gândesc, că ea are corp şi că existenţa ei are început şi sfârşit. Pentru mine, n'avea nume, şi veşnic ea era aceea care minte, aceea care veşnic te face să aştepţi şi niciodată nu vine. Şi, nu ştiu de ce, râdeam şi acele ascuţite se înfigeau în inima mea şi cineva nevăzut şi închis isbucnea în hohote de râs drept la urechea mea: ho-ho-ho.

Deschizându-mi ochii, văzui ferestrele luminate la clădirea înaltă şi ele îmi şopteau în limba lor vânătă şi roşie:

— Te-a înşelat: în clipele acestea, când tu rătăceşti singuratec, aştepţi şi suferi, ea, atât de frumoasă, atât de vie şi atât de mincinoasă, petrece vremea aici şi ascultă tot ce-i murmură omul cel înalt şi frumos, care te dispreţueşte. Dacă năvăleşti aci şi o omori, vei face un bine, deoarece vei fi omorât însăşi minciuna.

Iar eu îmi strângeam şi mai tare mâna în care se găsea cuţitul, şi, râzând, răspundeam:

— Da, o voiu omorî.

Insă ferestrele se uitau cu milă la mine şi adăugau cu tristeţe:

— Nicidoată nu o vei omorî. Niciodată, de oarece arma din mâna ta e tot o minciună ca şi sărutările ei.

*

Dispărură de mult umbrele fără graiu ale celor ce aşteptau, şi în spaţiul rece rămăsei eu singur cu văpăile singuratice ale focului. In apropiere, pe turnul bisericii, ceasornicul începu să bată, şi sunetul trist şi metalic tremura şi plângea, împrăştiindu-se în văzduh şi topindu-se în mulţimea fulgilor de zăpadă, ce se învârteau în zbor nebun. Incepui să număr loviturile şi să râd: erau cincisprezece lovituri. Turnul era vechiu şi ceasornicul era dărăpănat şi, deşi arăta vremea exact, totuşi loviturile sunau neregulat şi erau atât de nenumărate, încât bătrânul clopotar se căţăra sus şi cu mâna oprea ciocănaşul care isbea. Pentru cine minţeau aceste sunete tremurânde, triste şi îmbătrânite, prinse şi înăbuşite de besna de ghiaţă? Era atât de mizerabilă şi absurdă această minciună netrebuincioasă!

Cu cel din urmă sunet mincinos al ceasornicului, răsună uşa de sticlă şi pe trepte se cobori cineva, înalt. Ii văzui numai spinara, însă îl recunoscui, fiindcă eri îl văzusem şi era îngâmfat şi dispreţuitor. Ii recunoscui şi mersul, şi acela care acuma era mai uşor şi mai mândru decât eri. De multe ori mă îndepărtam şi eu tot aşa dela această uşă: aşa merg bărbaţii, pe care nu de mult îi sărutaseră buzele înşelătoare ale femeei.

III

O ameninţai, îi cerui, scrâşnind din dinţi, să-mi vorbească:

— Spune-mi adevărul!

Şi cu faţa rece ca zăpada, cu sprâncenele ridicate de uimire, sub cari tot atât de rece şi tainic lucea pupila neagră, ea mă întreba:

Crezi tu că te înşel?

Ştia că nu pot dovedi minciuna ei şi că toate chinurile înspăimântătoare ale minţii mele pot fi risipite cu un singur împrejur era tot bezna, adâncă, nemişcată, tăcută şi sclipia cuvânt al ei, cu un singur cuvânt mincinos. Aşteptai cuvântul acesta şi el se desprinse din gura ei, strălucitor în culorile adevărului şi întunecos în adâncul lui.

— Te iubesc. Nu sunt oare, toată a ta?

Eram departe de oraş şi în ferestrele întunecoase se răsfrângea câmpul de zăpadă. Deasupra lui se întindea besna şi cu lumina lui tainică, ca faţa mortului în întunerec. Ardea o singură lumânare în camera spaţioasă şi încălzită şi pe văpaia roşie se răsfrângea lumina palidă a câmpului mort.

— Oricât ar fi de înspăimântător adevărul, eu totuşi vreau să-l ştiu. Poate voiu muri aflându-l, însă prefer să fiu mort, decât să nu ştiu adevărul. In sărutările şi îmbrăţişările tale eu simt minciuna. Spune-mi adevărul şi voiu pleca pentru totdeauna dela tine, — îi vorbeam eu.

Tăcea, şi privirea ei rece şi ispititoare pătrundea în adâncul fiinţei mele, îmi străpungea sufletul şi-l examina cu o curiositate străpungătoare. Şi deodată strigai:

— Răspunde sau te voiu omorî!

— Omoară-mă! răspunse ea liniştită. Viaţa e atât de plictisitoare. Numai să nu crezi că cu ameninţări vei afla adevărul.

Mă lăsai în genunchi. Ii strângeam mâinile, plângând, o rugam să se îndure, o rugam să-mi spună adevărul.

— Sărmanul! — zise ea, punându-şi mâna pe părul meu. Sărmanul!

— Indură-te,—o rugam eu. O, cum aş vrea să ştiu adevărul!

Şi mă uitam la fruntea ei curată şi gândeam că adevărul e acolo, dincolo de această latură subţire. Voiam, ca nebunul, să sparg craniul ca să văd adevărul. Iar aici, de cealaltă parte a pieptului alb, se bate inima — şi tot aşa nebuneşte voiam să-i sfâşii pieptul şi măcar odată să văd o inimă de om, desvelită. Şi flacăra ascuţită a lumânării ce se sfârşia, ardea nemişcat, iar pereţii se topeau în întunerec şi era atât de trist, atât de pustiu şi atât de urât!

— Sărmanul, — repetă ea. — Sărmanul!

Flacăra galbenă se svârcoli, căzu şi se făcu vânătă. După aceea se stinse iar pe noi ne cuprinse besna. Nu-i vedeam nici faţa, nici ochii, mâinile ei îmi ţineau capul şi în starea aceasta eu nu mai simţeam minciuna. Cu ochii închişi, nu mai mă gândeam la nimic, nu trăiam, ci mă lăsam cotropit de sensaţia mâinilor ei şi ea îmi părea că e adevărul. Şi în întunerecul din prejur, şoapta ei răsuna încetişor, plin de teamă şi neobişnuit:

— Imbrăţişează-mă. Mie frică.

Şi din nou se întărea liniştea şi din nou răsuna murmurul ei uşor şi plin de spaimă:

— Vrei să ştii adevărul, — cum vrei, dacă nici eu nu-l ştiu! Oare eu nu vreau să-l ştiu? Apără-mă. O, ce frică mi-e!

Imi deschisei ochii. Intunerecul palid al camerei fugi înspăimântat dela ferestrele înalte, se ghemuia lângă pereţi şi se ascundea prin unghere, — iar prin fereastră la noi se uita ceva mare, alb şi lugubru. Se părea că ochii stinşi ai cuiva ne caută şi ne cuprind cu privirea lor de ghiaţă. Tremurând, ne alipeam unul de altul, şi ea murmura:

— O, ce frică mi-e!

IV

O omorîi. O omorîi, şi pe când trupul ei se răcea, veştejit şi nemişcat lângă fereastră, înapoia căreia lucea câmpul mort, eu îmi pusei piciorul pe ea şi începi să râd. Râsul meu nu era râs de nebun, o, nu! Râdeam, pentru că pieptul meu răsufla regulat şi uşor şi înăuntrul lui era vesel, liniştit şi pustiu, în vreme ce din el căzuse viermele, care îl rodea. Aplecându-mă, mă uitai în ochii ei morţi. Mari şi însetaţi de lumină, ei rămaseră deschişi şi semănau cu ochii unei păpuşi de ceară — aşa de mari şi de întunecoşi. Ii pipăiam cu degetele, îi închideam şi-i deschideam, şi nu-mi era frică, pentru că în pupila neagră şi nepătrunsă nu mai trăia acel demon al minciunii şi al îndoelilor, care mi-a supt sângele atâta vreme şi cu atâta sete.

Când mă legară, eu râdeam şi oamenilor ce mă legară părui înfricoşător şi sălbatec. Unii întorceau privirea dela mine cu scârbă şi se dădeau înlături; alţii se năpusteau asupra mea deadreptul, cu ameninţări şi cu ocări pe limbă, însă când în ochii lor se ţintuia privirea mea luminoasă şi veselă, feţele lor îngălbeneau şi picioarele lor înţepeneau pe loc.

— E nebun, — spuneau ei şi mi se părea că cuvântul acesta îi potoleşte, pentru că ajută ca taina să fie înţeleasă: cum, eu, iubind, mi-aş fi putut omorî iubita — şi să râd. Şi numai unul — gras, cu obrajii plini de sânge şi vesel, mă numi cu alt nume, şi acest nume mă izbi în suflet şi-mi întunecă lumina din ochii mei.

— Bietul om! — zise el cu jale şi fără răutate, pentru că el era gras şi vesel. — Bietul om!

— N'am nevoe! — strigai eu. — N'am nevoe să-mi zici aşa!

Nu ştiu de ce mă năpustii asupra lui. Fireşte, nu vroiam nici să-l omor, nici să-l ating, însă toţi aceşti oameni speriaţi, văzând în mine pe nebunul şi pe criminalul, se speriară şi mai mult şi începură să strige atât de tare, încât mie-mi veni să râd din nou.

Când mă scoaseră din camera unde zăcea cadavrul, eu repetai cu glas tare şi cu stăruinţă, uitându-mă la omul cel gras şi vesel:

— Sunt fericit! O, cât sunt de fericit!

Şi aceasta era adevărul.

V

Odinioară, când eram copil, văzui într'o menagerie o panteră, care îmi impresionă mult imaginaţia şi pentru mult timp îmi turbură gândurile. Ea nu semăna cu celelalte fiare, care dormitau toată ziua şi cu răutate se uitau la vizitatori. Ea mergea din colţ în colţ, pe una şi aceeaşi linie, cu o regularitate matematică şi întorcându-se fiecare dată pe un loc, atingea fiecare dată cu şoldul aurit unul şi acelaş drug al gratiilor. Capul ei ascuţit şi rapace era lăsat în jos, iar ochii se uitau drept înainte. In faţa cuscii unde era băgată, zile întregi se înghiesuia mulţimea, vorbea, făcea zgomot, iar ea mergea necontenit şi ochii ei niciodată nu se îndreptară către privitori. Puţine dintre persoanele din mulţime zâmbeau: cei mai mulţi se uitau cu seriozitate, chiar posomorâţi, la acest viu tablou al îngândurării fără de ieşire şi suspinând se îndepărtau. Indepărtându-se, se uitau încă odată la ea, nedumeriţi, ca şi cum ar fi căutat să descopere ceva comun între ei — oameni liberi — şi această fiară închisă. Şi când în urmă, când eram în vârstă, oamenii şi cărţile începură să-mi vorbească de veşnicie, eu îmi amintii de panteră şi mi se păru că eu aflasem ce e veşnicia şi chinurile ei.

Intr'o asemenea panteră mă preschimbai în cuşca mea de piatră. Mergeam şi mă gândeam. Mergeam pe o singură linie, deacurmezişul cuscii mele, din colţ în colţ şi pe o linie scurtă mergeau şi gândurile mele, atât de grele, încât mi se părea că port pe umeri nu un cap, ci lumea întreagă. Această lume consta dintr'un singur cuvânt, însă ce mare, ce chinuitor şi sinistru era cuvântul acesta:

Minciuna!

Şi din nou, şuerând, eşia târându-se din toate colţurile şi se încingea împrejurul gâtului meu, şi acum nu era ca un şarpe mic, ci se întrupă într'un şarpe mare, sclipitor şi crâncen. Şi mă muşca şi mă sugruma cu inelele lui de fier, iar când începeam să strig de durere, din gura mea deschisă eşia acelaş strigăt respingător ca fluieratul de şarpe, ca şi cum tot pieptul meu mişuna de jivine:

— Minciună!

Mergeam şi gândeam, şi în faţa ochilor mei, asfaltul cenuşiu şi neted al pardoselei se prefăcu într'o besnă cenuşie şi străvezie. Picioarele nu mai simţeau apropierea de piatră şi mi se părea că zbor în înălţimea nemărginită deasupra norilor şi a ceţii. Când din pieptul meu zvâcnea gemătul şuerător, de acolo, de jos, din această, faşe rărită şi nepătrunsă cu ochii, se desfăşura încet răsunetul înspăimântător. In chipul acesta, ca şi cum ar fi străbătut mii de ani, se stingea încet şi surd, în fiecare fărâmiţă a norului. Inţelegeam că acolo, jos, el fluera, ca vântul care a doborît copacii, însă, în urechea mea el pătrundea ca o şoaptă sinistră şi scurtă:

— Minciuna!

Această şoaptă perversă mă arunca în furie. Eu isbeam cu piciorul în piatră şi strigam:

— Nu există minciuna! Eu am omorît minciuna!

Şi dinadins mă întorceam în lături, deoarece ştiam că ea îmi va răspunde. Şi ea răspundea agale, din adâncul prăpastiei fără fund:

— Minciună!

Şi cum vedeţi, amarnic m'am înşelat. Am omorît femeea, minciuna însă deveni nemuritoare. Nu omorîţi femeile, până când cu rugăminţi, cu chinuri şi cu foc nu veţi fi smuls adevărul din sufletul ei!

Aşa gândeam eu şi mergeam deacurmezişul cuscii, din colţ în colţ.

VI

Ce întunerec şi ce înspăimântător e acolo, unde a luat dânsa adevărul şi minciuna. Insă eu voiu merge acolo. O voiu ajunge chiar lângă tronul lui Satan, voiu cădea în genunchi, voiu isbucni în hohote de plâns, şi-i voiu striga:

— Spune-mi adevărul!

Dumnezeule! Dar şi aceasta e minciună. Acolo e besnă, acolo e pustietatea veacurilor şi a nemărginirii, iar el nu e acolo şi nu e nicăiri. Minciuna însă a rămas. Ea e nemuritoare. Eu o simt în fiecare atom al văzduhului şi când respir ea pătrunde fluerând în pieptul meu şi-l sfâşie, o, cum îl sfâşie!

Ce nebunie e să fii om şi să cauţi adevărul! Ce dureros e!

— Scăpaţi-mă! Scăpaţi-mă!

G. M. Ivanov

Din literatura chineză

Cântec pe apă

Li-Tai-Po

De abanos e barca mea
Şi 'n Iade flautu-mi sculptat,
Iar clapele-i sunt ferecate
Cu aurul cel mai curat.

Şi vin!... Cum seva curăţeşte
De pete haina-mi de mătase,
Asemeni vinu'mi şterge 'n suflet
Atâtea pete 'ntunecoase...

Urcior de aur, vin spumos,
O barcă sprintenă pe apă
Şi inima unei amante:
Mai mult, — doar numa 'n rai să 'ncapă...

Nuferii

Li-Tai-Po

E apa limpede ca de argint
Şi sub lumina lunei maestoase
Par valurile nişte peştişori,
Sbătându-se 'ntr'o plasă de mătase.

Văslind încet, cu barca mea uşoară
Alunec singuratic, în neştire,
Singurătatea nopţii mă 'nfioară
Şi 'mi strecură în inimă, mâhnire.

Sub clarul lunei... mii şi mii de nuferi
Cu flori ca pietre scumpe 'n strălucire;
Cu vâslele 'i desmierd şi ei murmură
De-aş crede că'şi vorbesc de fericire.

S'apleacă lin în gesturi de iubire —
Şi cum privesc la ei cu 'nsufleţire
Resimt o dulce mângâere 'n suflet
Şi simt tristeţea toată cum dispare
Topindu-se ca umbra trecătoare.

Pe apă

Thu-Fu

Uşor pluteşte barca mea pe apă, —
Văd umbra ei prin valurile clare;
Pe cer — tăcuţii călători — trec norii,
Eu văd şi ceru 'n apa curgătoare.
Iar când un nor uşor şi fin ca gândul
S'abate pe sub luna argintie, —
Admir sub mine-o privelişte rară
Cum numa'n basme s'ar putea să fie..

Pe cer aş crede că 'mi pluteşte barca,
Iar norii 'mi par prieteni mai de-aproape —
Şi tot privind, îmi trece-un gând prin minte:
Aşa ca ceru 'n fundu-acestei ape
Fermecătorul chip al dragii mele
Se oglindeşte 'n inima-mi arzinte...

Nerecunoscătoare.

Wan-Tsi

Din flautu-mi de abanos
Eu ţi-am cântat duios, iubito,
Cântări ţesute din durere, —
Tu ruga mea n'ai auzit-o...

Şi frumuseţea ta cerească
Am proslăvit'o 'n poezie,
Dar ai rămas ca stânca, rece,
Iar dorul meu plângea 'n pustie.

Le-ai aruncat pe toate 'n apă,
Şi poezie şi cântare;
Acum ţi-am cumpărat o perlă
Ca cerul seara la culoare.

Şi-ţi voiu aduce 'n dar safirul
Ca semn de 'naltă adorare, —
O, de-aş zări măcar un zâmbet
Pe faţa ta nepăsătoare!...

George A. Petre